

РЕЦЕНЗИЯ
върху дисертационен труд
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Изготвил рецензията: доц. д-р Николай Пенев Иванов

Тракийски университет – Стара Загора, Стопански факултет; научна област 3. Социални, стопански и правни науки; в професионално направление: 3.8. Икономика; научна специалност: „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“; определен съгласно Заповед № 1250/27.11.2024 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за член на научното жури.

Автор на дисертационния труд: докторант Анатоли Филипов Велковски

СА „Д. А. Ценов“ – Свищов; Област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.8 „Икономика“; Докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“; докторантски номер d010221236.

Тема на дисертационния труд: „Търговските потоци и транспортните услуги в платежния баланс на Република България: тенденции и свидетелства за икономическо възстановяване“

1. Общо представяне на дисертационния труд, преценка на формата и съдържанието му

Предоставеният за оценка дисертационен труд на докторант Анатоли Филипов Велковски на тема „Търговските потоци и транспортните услуги в платежния баланс на Република България: тенденции и свидетелства за икономическо възстановяване“ е логически обвързано и задълбочено изследване, разработено в общ обем от 215 стандартни страници.

Основният текст на дисертацията включва въведение, три глави, заключение, списък на използваните литературни източници, приложения. Дисертацията е онагледена и съдържа 26 таблици и 29 фигури.

Изследването е добре балансирано в структурно отношение. Дисертационният труд е правилно построен, което позволява с необходимата логическа последователност да се изследват поставените проблеми.

Задълбоченият анализ на дисертационния труд позволява да се заключи, че изследване на подобна тематика е актуална във времето. Избраната тема е

дисертабилна и позволява да се направят аргументирани изводи, предложения и да бъдат формулирани приносни аспекти.

Съвременните национални икономически системи функционират в условия на силна обвързаност с глобалния свят. Тази обвързаност минава през постоянни насрещни потоци от стоки и услуги, обвързани с реципрочни движения на валута и капитали.

Актуалността на темата се определя от глобалните икономически предизвикателства, породени от COVID-19 пандемията, геополитическите напрежения и нарастващата несигурност в международната търговия, анализът на тези компоненти на платежния баланс придобива критично значение за разбирането на икономическите перспективи на страната.

Аргументираната актуалност на разработката е обвързана с глобални тенденции и отражението им на търговските потоци и транспортните услуги в България. Това позволява да се идентифицира структурни промени в тези сектори и да оцени тяхното влияние върху общото икономическо възстановяване на страната. Това логично изисква анализ на промените в географската и продуктовата структура на търговията, развитието на различните видове транспортни услуги и тяхната роля в платежния баланс, както и оценка на взаимовръзките между тези фактори и ключови макроикономически индикатори. Научни изследвания по тази проблематика е от съществено значение за формирането на икономическите политики, насочени към устойчиво възстановяване и дългосрочен икономически растеж на България.

Бързата промяна в глобална икономическа среда, включително дигитализацията, реструктурирането на глобалните вериги за доставки и преходът към зелена икономика, определено създава нови предизвикателства и възможности за българската икономика.

Използваната литература, която е проучена от докторанта в процеса на изследване се състои от 106 заглавия, на кирилица (34 броя) и на латиница. Направен е много добър опит да се демонстрира осведоменост на автора с изследванията по темата, както от български, така и от чуждестранни автори. Източниците отговарят на тематичната насоченост, като не е установено недобросъвестно използване на чужди текстове.

2. Обща научна и съдържателна оценка на разработката

За обект на изследване се определя платежния баланс на България – възприемането на платежния баланс като динамичен инструмент за измерване и оценка на потоци от стоки, услуги и капитали.

Предметът на дисертационното изследване е обвързан с установяването на измерени през платежния баланс тенденции и свидетелства за икономическо възстановяване на системите на база търговските потоци и транспортните услуги (между България и останалия свят).

Изследователската теза е добре формулирана, като авторът защитава в дисертационния труд, че чрез изследване на сезонността и динамиката на експорта на стоки и транспортни услуги в платежния баланс могат да се установят тенденции и свидетелства на икономическо възстановяване на България като страна-членка на ЕС, като *приемам за добре обосновани основните работни хипотези*.

Основната цел е адекватна на предмета и обекта на изследване, като тя е да се направи теоретичен и практико-приложен анализ на динамиката и тренда в експортните търговски потоци и транспортни услуги в платежния баланс на Република България чрез установяване степента на тяхната корелационна и сезонна обвързаност с БВП, като индикатори за икономическо възстановяване по време и след период от множествени кризи.

Целта и задачите на изследването са прецизно формулирани, което е предпоставка за задълбочени изводи и препоръки. *Езикът и стилът на изложението* в дисертационния труд са на добро равнище. Не се установяват повторения и отклонения в изложението. Трудът е правилно структуриран. Налице е съразмерност на отделните му части. *Научният инструментариум е подходящ* за конкретната проблематика и позволява да се правят аргументирани изводи. *В методически аспект изследването* се базира върху използването и прилагането на сравнителния анализ, методите на дедукцията и индукцията, сезонна проекция, графичен метод, статистическите методи за анализ, дескриптивна статистика, регресионен и корелационен анализ и др. Считаю, че *използваните подходи и методи са подходящи*. Те са предоставили средства за систематизиране на опит, знания и идеи, като лесно са приложени в изследването.

Използваните литературни източници са акуратно цитирани в съответствие с изискванията. Не са установени съществени отклонения от нормите на научната и професионална етика.

3. Съдържание на дисертационния труд

Глава първа изследва в теоретичен, дискуссионен и приложен аспект текущата сметка на платежния баланс в частта на търговията със стоки – методология, принципи, отчетност и тенденции за България и Европейския съюз. Извършва се литературен обзор по тематиката, като се разработва рамка за анализ на търговските потоци и транспортните услуги в платежния баланс на страната ни.

В глава втора се провежда изчерпателен анализ за ролята и мястото на транспортните услуги в платежния баланс на България и ЕС. На база изложението са формулирани изводи, резултати и препоръки. Поставените за решаване в главата проблеми са обвързани с авторски виждания за тяхното възможно решаване.

Направени са основни обобщения, обвързани с: търговската отвореност на България; коментирани са търговското салдо на страната ни и ЕС; структурата на вноса и износа, постепенната конвергенция, географската концентрация на търговията и др. Предложени са препоръки за насърчаване на инвестициите във високотехнологични сектори с висока добавена стойност, развитието на човешкия капитал, диверсифицирането на търговските партньори за избягването на икономически шокове, енергоизточниците, както и интеграцията на малките и средните предприятия.

Глава трета е изцяло посветена на иконометрично моделиране чрез корелационен анализ, дескриптивна статистика и сезонна проекция на обвързаността между экспортните търговски потоци и транспортните услуги с динамиката в БВП на България. Обект на моделиране са както экспортните потоци по стокови групи и транспортните услуги с оглед на тяхното позитивно влияние върху резултативната величина – БВП на Република България. Както ограничително условие в глава трета се поставя анализа и оценката единствено и само на экспортните потоци. В главата са формулирани препоръки относно: икономическата политика; статистическото отчитане и управлението на дейността на икономическите агенти при външната търговия; максимизирането на ползите от дейността.

4. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите са обвързани с дисертацията, като осигуряват нужната публичност на постиженията на автора. Предоставените публикации за рецензиране са 3 общо на брой – 2 статии и 1 научен доклад. Публикациите са самостоятелни.

5. Приноси на дисертационния труд – научни и научно-приложни

В дисертационния труд се съдържат положителните страни и постиженията на автора, които могат да бъдат характеризирани като *приноси за теорията и практиката*. Научните постижения на автора се открояват с оригиналност и практическа приложимост.

Приемам формулираните от докторанта приноси, като по-съществените са обвързани с:

- Предложена е авторова методологическа рамка за анализ на взаимовръзката между търговските потоци, транспортните услуги и икономическото възстановяване чрез платежния баланс.

- Извършен е задълбочен емпиричен анализ на структурните промени в търговските потоци на България за периода 2020-2023 г., който разкрива нови тенденции в географската и продуктовата структура на търговията.

- Идентифицирани са ключови фактори и тенденции, определящи потенциала за развитие на България като логистичен хъб за Югоизточна Европа.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат, представя пълно и точно съдържанието на дисертационния труд. Написан е на ясен, разбираем и издържан в научно отношение стил, като отразява основните моменти в дисертацията и дава ясна представа за постигнатото от докторанта.

7. Мнения, препоръки и бележки

В заключение, не е възможно да се пропусне, превърналата се в стандарт през последните години препоръка към изследователите, в бъдещата им научна дейност да публикуват изследванията си в специализирани, реферирани и индексирани научни списания. Също така, по-смелото, явно, силно и аргументирано авторово присъствие в следващите разработки, би било предпоставка за по-висококачествена изследователска продукция.

С удоволствие бих изслушал отговора на докторант Велковски на следния въпрос:

- *Как България би могла да се възползва от потенциала си за развитието на страната ни в логистичен хъб за Югоизточна Европа? Какви биха могли да са сценариите за развитието на един такъв процес?*

Посочените мнения, препоръки и бележки следва да се възприемат като препоръки в бъдещото развитие на докторанта.

8. Обобщено заключение и оценка

Въз основа на направения задълбочен анализ на разработения дисертационен труд, с увереност може да се твърди, че той е научна разработка със значими постижения. Приносните моменти, научните достойнства и съдържанието на дисертационният труд представя в положителна светлина автора и неговите резултати.

Изследователските задачи са успешно изпълнени, а поставената основна цел е постигната. Научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд обогатяват научното знание и подпомагат практиката.

Представените ми материали за изготвянето на настоящата рецензия, отговарят на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение в СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Поради това си позволявам, напълно убедено и обективно, да дам положителната си оценка и предлагам на уважаемите членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен “Доктор” в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“; професионално направление 3.8 „Икономика“; Докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“, на Анатоли Филипков Велковски.

23.02.2025 г.

Гр. Стара Загора

Изготвил рецензията: .....

(доц. д-р Николай Пенев)